

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktől a kiadó tulajdonosnál uri utca 433dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívánató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján törénhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindegyféle hirdetésnek a fölvételük 's pontosan közöltetik.

F O G L A L A T : Magyar- és Erdélyország (kinevezés; cselédi rendszer; Országgy. közlemény; a 111d. fördi ülésben a városi szabályhozás részletei; 's az így alkotottaknak H tanácsai jóváhagyás alá terjesztése; a 106d. ker. ülésh. jász-kun kerületi rendezés a 111d. részig, 116d. orsz. fördi ülésben az előbbi határozat szerint szerkesztési módosítás a városi rendezésben; 167d. ker. ülésb. a jász-kun kerületi rendezés a VII részig haladt; 117d. orsz. rdi ülésben a f. Nádor születésnapjára küldöttség; az országházi terv. és hely vizsgálásra szinte küldöttség; 118d. orsz. fördi ülésb. mart. 11kén az ország közjává előmozdító eszközökre szükséges, költségek megszerzését illető üzenet elfogadtatott; nádori névnap-üdvözlés, 169d. ker. ülésb. a jász-kun kerül. rendezés végre jutott 's a megy. kiesapongások iránti munkálát orsz. ülésbeni felyetele határozattal; budapesti napló; magyar zsidó temetési érdem; felvilágosítás a budai földszülyedésre, fővárosi 's irodalmi újdonságok; színházi krónika, egyéb hírek, birkamétely, pesti elővásár 'sat. Barsi követutasítások; szombathelyi érdekes tudósítások; Sárosmezgy; közgyűlésen a telekdij előleg elfogadtatott; Torontali közgyűlés; Krasznai tisztujtás tisztmarasztás;

Spanyolország (Krisztina királyné Figuerasban; Alican-
teban meghasonlás; Marocccóval villongás)
Anglia (D. Carlos ügye ismét vitatási szönyegen; párviald
elleni törvény; tengerészeti munkásság.)
Franciaország (katonai összeesküvés Parisban; követ-
kamrai viták a párisi erősítvények iránt 'sat.)
Törökország (a keresztényekre visszatérés ügye; nagy
árvíz Drinápolyban; követ Daghestanból.)
Oroszország (várói vasút; a lengyel határszéki zsidó-
ság iránti ukáz enyhítettik 'sat.)
Értesítő.

Magyarország és Erdély.

Őcs. 's ap. kir. fels. balatoni Feyes Antal m. k. kam.
tan. és sz. korona ügyészét a' es. k. egyetemi kamránál
előadó tanácsossá mélt. legk. kinevezni.

A' cseléd-rendszer ügyében.

Midőn a m. gazdasági egyesület cseléd-rendszert
kér a' törvényhozás által alkotni, napról napra érez-
hetőbb hiányt kíván ezáltal pótolni, mert napjaink-
ban addigi törvény darabkáinkkal beírni már lehetet-
len; jól tudom ezt én, ki előbbi hivatalomban gazda és
cseléd közt voltam kénytelen többször bíraskodni, mely
alkalmakkor sajnosan kelle hallgatnom azon furcsa jog-
követeléseket, melyeket hol a' gazdák, hol a' cselédek
formáltak, e' tárgybani törvény tehát nemcsak a' gazda és
cseléd, hanem a' bíró érdekében is szükséges, mert ed-
dig törvény nemléte miatt önbeltársa és szokás után,
mely majd minden helységben más, levén itélni kény-
telen, gyakran mind a' két fél elégtelenségére hozott
ítéletet, 's ez által sok ellenségeskedésnek volt kitétte-
ve. Ha ez megállapított törvény szerint történik, akkor
törni kell. Ezt a' végből is tegyük meg, hogy tisztvisel-
őinket méltatlan gyanúsítástól 's kellemetlen helyzet-
től mentjük meg 's így tisztviselőink pártolása tekinte-
téből, 's rend és megnyugvás végett megtenni nemcsak
tanácsos, sőt kötelesség. Magamról tudom, hogy a' gaz-
da és cseléd közti bíraskodás volt hivatalom legkelle-
metlenebb oldala, ennél fogva m. gazdasági egyesület-
ünk köszönetet érdemel, hogy kidolgozott cselédrend-
szert terjesztett elő, melynek némely pontjairól elő-
adom leginkább saját tapasztalásimból merített néze-
tímet: —

Mindenek előtt szükségesnek látom nyilvánosan
kimondatni, hogy nemesség, a' szolgákra bíróság kimondott
ítéleten kívül, elsőbbséget vagy kivételt nem
adhat, sőt azt is, hogy a' vétkes védelmére más által
felhozott nemesség, a' szolga elleni eljárást egy által-
ján ne gátolhassa. Mondatik ugyan a' 65d. §ban, hogy
a' nemesség a' bíraskodásra különbséget nem tesz, de
csak e'rendelet mellett a' sz. bíró eljárásaméig gátolhat-
hatik, ha p. o. a' gazda és cseléd közé egy harmadik
egyed veti közbe magát, p. o. nemes cseléd elhagyja
gazdáját, 's egy nemes jó barátjához költözik, ez pe-
dig azt curiájában megfogadni nem engedi, kérdem: le-
het e' ezen curiába pandurokkal menni, 's a' vendége
védelmére fölfegyverkezett háztulajdonos ellen fegy-
verhasználni? igennel kevés megye fogna válaszolni.
Lehet ugyan ezért a' megyéhez folyamodni, hol bizo-
nyosan fog vizsgálat rendeltetni, jelentés tétetni, sőt
talán actio és per is határozatni, mely különös kedvező
körülményekben három eszt. után be fog talán fejez-
tetni olly itélettel, hogy a' perbe idézés, 's három év
alatti perbenállás egy nemesi egyedre magában is nagy
büntetés ugyan, azonban az alperes e'felett még is na-
gyobb büntetés 's másokat elrettentő példa okából,
a' szolgabíró, vagy törvényszék által leendő megfed-

désre ítéltek!! — ez igazságos, helyes és szép is lehet,
a' kinek tetszik, de illyennek fog e' látszani a' szolgáját
kárral nélkülözö gazdának? ennél fogva ki kell mon-
dani, hogy a' szökevény cseléd erőhatalommal bárki
pártolgatása ellen is mindenütt tüstint elfogathatik, az
ellenző pedig büntetetik. Szintezten rendelet terjesztes-
sék ki azon nemes szülökre is, kik szolgálatban levő
gyermeküket, a' gazda engedelmé ellen egyszerre el-
viszik; mit tehet most a' szolgabíró, ha a' nemes mint
nemes védi curiáját, e' fölött atyai hatalmat vél védeni?
tovább, atyai engedelmé mellett első szerződésen túl,
a' gyermek önmaga szegődik, hogy akkor az atyai ha-
talom megszűnik, azt tanult ki fogja ugyan a' fenebbi
sból okoskodhatni, de nem a' tanulatlan néposztály,
minthogy pedig ebből származnak a' cselédek, az atyai
hatalom pedig általa köztapasztalás szerint ollyannak
tekintetik, mellyről lemondhatni minden időben, 's is-
mét tetszés szerint bármikor elővehetni, azért szüksé-
gesnek látom világosan kimondatni: hogy illy esetben az
atayai hatalom végkép megszűnik, nehogy valamely be-
csületes 's magát joggyakorlatban hívó tudatlan, bü-
ntetés alá kerüljön, holott nem vétkes szándék, hanem
ferde jognézetből lett törvényszegővé. Véleményem sze-
rint a' 9. §. után kellett volna felhozni a' 64. 65. 66.
§at; továbbá világosan ki kell mondani, hogy a' gazda
kinálkozó cselédől mindenek előtt cselédkönyvének
előmutatását kívánni köteles. 39. §ban mondatik, hogy
a' cseléd nem követelhet ajándékot, ha mindazáltal urától
valamit kapott, ezekébbi rosz viselete miatt bérébe szá-
míthatatik, — azajándék többnyire előbbi megelégtülé-
sre tett szolgálat jutalma, ennél fogva az ahoz szerzett
jog későbbi rosz viselet által el nem enyészthető, ezek
felett mind természeti, mind irott törvények szerint az
ajándék olly szerződés, melly ha az adásnál föltételes-
nek nem nyilvánítottatik, az ajándékozott dologra tel-
jes jogot ad, ennél fogva azt megmásítani nem lehet, az
ajándék maradjon ajándék, a' későbbi rosz tett 's érdem
szerint büntetessék. Mint pénzbeli büntetést sem he-
lyeslem, mert azt, kártérítésen kívül cselédre nem tar-
tom alkalmazandónak. Még kevésbé tetszik ugyanazon
§. része, mellyben a' gazda jóváhagyása mellett, ven-
dégektől nyert ajándékok bérébe szinte nem számítha-
tónak javasoltatnak. E' szavakból „gazda jóváhagyása
mellett“ erőtetés nélkül következtethetik, hogy a' gaz-
da tudomása nélkül — mert mit az ember nem tud, jóvá
nem hagyhat — kapott ajándékok beszámíthatók, így
pedig vendégszerető háznál megeshetnék, hogy a' cseléd
több borralalót kap, mint bére, ezt megtudván a' gaz-
da, a' cselédet elhajthatná 's az ajándékokat bérébe szá-
mítván, még cselédjét tehetné adósává! e' helyett meg
kellene hagyni a' cselédeknek, hogy a' vendégektől sem
egyenes, sem mellékes szavakkal, p. o. hogy igen cse-
kely a' bérük 's e'félék, ajándékot kérni egyáltalán nem
szabad, — de a' gazda az ajándék-elfogadást egyál-
talján tilthatja, mi azonban vendégfogadókrol 's olly há-
zakról, hol ajándék a' bér, vagy annak legnagyobb
része, nem értetik.

A' IV. szakasz különös figyelmet 's dicséretet ér-
demel, mert abban nyilván kimondatik, hogy nemcsak
a' gazdáknak, hanem a' cselédeknek is vannak jogaik,
dicséretet annyival inkább, mivel felvilágosodással di-
csékvő napjainkban az urak résziről némelykor a' rosz
bánás iránt olly igényletek formáltatnak, melyek a'
cselédben az emberiséget végkép lealázzák. Rosz cse-
lédek szószólója nem vagyok, hanem minden előfordu-
ló rosz esetben szem előtt kívánom tartatni azon elvet,
hogy a' cseléd is ember, 's hogy maga azon állapot,
melly szerint egyenlő szabadsággal született ember, va-
gyonbeli körülmények miatt kénytelen embertársának
szolgája lenni, magában is már nyomasztó, előlött pedig
hogy azok, kikről szomorú viszonyaik a' tanulatást 's
önmívelhetést megtagadták, olly beszámítás alá nem
vethetők, mint a' kik szerencsésb helyzetben születtek,
vagy arra emelkedtek, 's így volt módjuk magokat ki-
képezni, mihez az is járul, hogy a' mivelt 's jó nevelés-
ben részesült uraktól is ollyakat látnak, mik javulásukra
bizonyára nem szolgálnak; büntessük a' rosz cselédet 's
pénzünkért kívánjunk jó szolgálatot; de ha e' tárgyban,
mint sok másban, némelykor csalódunk, gondoljuk meg
hogy emberrel és pedig mostoha sors által szomorú he-
lyzetbe taszított emberrel van dolgunk, kinek ha nem

megrontására, legalább javulására mi sem adunk min-
dig jó példát. — Az 53. §. szerkezete ellen is van ész-
revételem: b) alatt mondatik t. i. hogy a' cseléd gazdáját
elhagyhatja, ha az vele „mértéktelen és szünetlen ke-
gyetlenkedéssel bánik“ mértéktelen kegyetlenkedést
nem ismerek, a' szerkezet így maradása esetében pedig
a' szó jó felfogása elleni hibán kívül a' kegyetlenkedés-
nek egy új nemes alkotatnék 's törvényesítettnek, mit
helyesnek nem tartok, azért azt kellene kifejezni, hogy
elmelet a' cseléd, ha gazdája öt helyes ok nélkül igen
gyakran kisebb bántalmakkal illeti, — minő bántal-
mak törvénytelenek? határozza el a' bíró. Alól nem
kell félni, hogy nézetim pártolatlása esetében a' cselé-
dek rajtuk fognak uralkodni, mert erre csak azt fele-
lem: mi urak vagyunk a' bírák! Az 57. §ban a' szöke-
vény cseléd-visszatérítés esetében a' nemességről hoz-
zott e' tárgybéli rendelkezésre szükség lesz hivatkozni. Ha
cselédi rendszer törvény által megállapítottatik, annak
személyválogatás nélküli végrehajtását nem lehet elég-
gő a' tisztviselőknak ajánlani, mi által valóban lelki e-
rőt mutathatnak, mert megeshetik, hogy hatalmas ur el-
len kell föllépni, ekkor a' hivatalviselésben lehet ugyan
kárt vallani, de lehet nagyobb lelkiüsméretű megnyug-
tatást 's önbecsülést is szerezni. Ha jól emlékezem Gegő
Elek moldvai utazásában említi, hogy ott minden ma-
gyar helységben vagyón, a' szó legszorosob értelmében
vett „szolgabíró“ ki egyedül az urak és cselédek közti
viszonyokban bíraskodik. Hogy illyes hivatal nálunk
is jó lenne, tagadhatlan; de tudom, hogy most fontosb
tárgyak levén szönyegen, azoknak illy coordinationalis
kérdés általi félbeszakasztatása, kellő idején aligha
lenne.
Rosty Zsigmond.

Országgyűlési közlemény.

A' förendi 111d. ülésben a' fsges elnök a' városi
szabályokról szóló szakaszokat 48—60 felolvastatván,
szót emelt egy báró's karpátvidéki főispán: „Mielőtt, ugy
mond, a' tárgyhöz szólnék, arra vagyok bátor a' m. fő-
RRket megkérni, miszerint az előttünk fekvő szabályok-
ról szóló tárgy leglényegeseb kérdésén: t. i. a' város ál-
tal alkotandó szabályok felsőbb jóváhagyás előtt is vég-
reajthatók-e? kezdjük a' tanácskozást; ezt pedig an-
nál is inkább javaslom, mert a' többi mintegy alárendelt
kérdésen ezen főpont kellő elhatározatása után sokkal
könnyebben fogunk áteshetni, 's mert én mindjárt az el-
ső szakaszban, hol t. i. a' szabályok értelmezése adatik,
ezen jóváhagyás eszméjét be kívánám szöni. (Helyes!)
Szólani fogok tehát legelőbb is a' szabályokról általá-
ban, 's utóbb előadom nézetimet a' k i t ü z ö t t kérdésre
nézve. Miután a' sz. kir. városok, ezentul igen kiterjesz-
tett hatáskörrel ellátott olly t. hatóságok leendnek, mel-
lyek önállólag fogják közügyeiket igazgatni, méltányos,
hogy azokat a' t. hatóság legkitünőbb jogával is, t. i. sza-
bályalkotási joggal is felruházzuk; de mivel más rész-
ről a' szabályok épen azon intézkedések, melyeknek
legnagyobb befolyása van az illető t. hatóság közboldog-
ságára, az egyesek személy- és vagyonszármazására: igen
vigyázóknak kell lennünk, hogy a' szabályalkotási joggal
összekötött elkerülhetlen kellékek meglegyenek. Illy
kellékek tartom én 1) miszerint azon testület, melly a'
szabályokat alkotta, olly elemekből szerkesztessék,
miknél fogva biztosíték nyujtassék, hogy egy osztály,
legyen az nemzetiség, vallás, keresetmód tekintetéből,
tulnyomósággal ne bírjon a' másik fölött. 2) Hogy a'
szabályok az illető t. hatóság elismert szükségéi 's érde-
keinek emanatiója legyen, 's azért fölötté kívánatos,
hogy azok, kikre a' szabályalkotás bizatik, az illető
t. hatóság közboldogságát valóban sziveiken viseljék,
vagyis hogy azó közjöllétük föltételezve legyen a' város
közjöllététől, továbbá, hogy a' szabályalkotók elég ér-
telmiséggel bírjanak a' város szükségéit és érdekeit vol-
takép felfoghatni. 3) Hogy a' szabályok lehető legna-
gyobb nyilvánossággal hozassanak, a' szabályoknál ezt
annál inkább szükségesnek tartom, mert csak nyilvános-
ság mellett mutakozhatnak annak jelenségei: vajjon a'
célbavett szabályok valóban a' város közszükségének
emanatiója é? 4) Legsúlyosab szükséges kellékek tartom, hogy
illy szabályok csupán jóváhagyás után hajthatassanak
végre. A' három első kellékről alkalmasabban intézke-
dhetni ott, hol a' qualificatiók és közgyűlések elrende-
zése fog tárgyalatni, és így előadásomat csak azon kér-

désre szorítom: a' közjó érdekében van é az, miszerint a' szabályok csak felsőbb jóváhagyás után vétethessenek fogantatba. A' szabályokat, az illető törvényhatóságokra nézve, oly törvényeknek tartom, minők a' t. hozás után alkottatni szoktak az egész országra nézve, ha már az egész t. hozó testnek nem lehet törvényt életbe léptetni a' fejdelem megegyezése nélkül, nincs, nem lehet ok, hogy azon joggal, mellyel az egész t. hozó test nem bír, egyes t. hatóságok felruháztassanak. Hiszem, reményem, hogy az ország RRdei a' városokat lehető legjobb módon fogják elrendezni, de még erősebben hiszem, hogy a' városokban az elrendezés után is fen fognak az oly igen heterogen elemek állani, és így hihető, hogy épen coordinatio után, miután t. i. a' városok hatásköre oly igen ki leend terjesztve, a' vallás, nemzetiség és keresetmód különbségéből eredő megszakadt, és mintegy egymás ellen álló érdekek melletti vivás, a' pártoskodásnak oly potencirozott nemét fogja előidézni a' városokban, mellyekről nekünk, kik még csak a' megyei pártoskodással ismértük meg, (s' már ezeket is türethetlenségnek tartjuk) fogalmunk sincs. Vgyékben a' tanácskozásban résztvevők mindnyájan a' kiváltságos osztályhoz tartoznak, többet kevesebbet ugyanazon életmódhoz szoktunk 's így már ez által is elmarad a' pártoskodás egy jeles factora; néhány vgyében a' valláskülönbség szolgált ugyan okot a' pártokrai oszlásra, de ezek többnyire a' közérdek küzdése előtt háttérbe szoktak tolatni; a' tisztválasztáskor megjelenő pártoskodás szilaj kitöréseket szül, de ez legfőlebb 3—4 napig tart a' tisztválasztás után, 's ha hátramaradnak is ittott némi megszakadás nyomai, a' párdüh lecsilapszik, kiki haza megy szántani vagy agarászni, vagy írni, egymástól távol és három évig legalább nincs tápláléka a' tisztválasztási pártoskodásnak; de hogy lesz a' városokban? nemcsak vallás, de a' mi inkább felzaklatja az indulatokat, keresetmód, 's kivált különböző nemzetiség fog egymás ellen harcra kelni, 's ezen harc nem 3—4 napig fog tartani, de örökös és folytonos lesz, mert a' harczosak mindig együttmaradván, a' fomentum soha nem szünhetik meg; elkerülhetlenül szükségesnek tartom tehát, hogy az illy örökös pártoskodási fermentációk közt keletkezhető egy vagy más osztály üldözésére vagy elnyomására czélzó intézkedések (mi leginkább a' szabályok által eszközöltetik) mindaddig életbe ne léptethessenek, míg azok a' felsőbb kormányzások által jóvá nem hagyatnak; annak tudása, hogy az illy szabályok erőnélküliek, ha csak helyben nem hagyatnak, az azokhozatalára szolgálható ingert is elfojtják. Azt lehetne erre mondani, a' consiliumnál kancellariánál is csak emberek leendnek, itt sem lehetlen a' részrehajlás; de itt a' részrehajlás azon hatalmas factorai, az osztályok heterogeneitása 's atyafiság elmaradván, e' részben nincs mitől félni. A' természet örökös tanúsága szerint, minden hirtelen és nagy ugrás meg szokta boszulni magát, és így ha az eddig szoros korlátok közt volt városoknak oly aránytalan tágas hatáskört engedünk, a' szédelgés azon bizonyos nemétől félek, mellynek orvoslása annál inkább nehéz, mert hatalmat nem terjeszteni lehet, de megadottat elvenni keserűséggel 's nagy bajjal jár. Várnók be legalább, milly eredvénye leend a' coordinationnak; 's ha majd utóbb tapasztalni fogjuk, hogy a' szabályokra nézve islehet veszedelem nélkül a' városok hatását terjeszteni, megtehetjük azt utóbb is. A' jóváhagyást városoknál én még annál fogva is szükségesnek tartom, mert ezentul a' városok közügyeit alkalmasint a' megyék mintájára rendezendő közgyűlések fogják intézni, 's így a' felelősség majd lehetlenné fog tétetni, pedig vélekedésem szerint ez a' megyéknek is árnyékoldala, mert valamint egy részről igen jó és helyes, hogy a' vgyékben, midőn azok, mint a' törvény vagy alkotvány örei, annak megsértése ellen emelnek szót, a' felszólalásért egyesek felelősekké nem tétethetnek; ugy más részről az, hogy az administrationalis sphaerában a' vgyék által elkövetett hibákért egyesek elnyomatásáért nincs ki feleljen, oly nyomasztó calamitás, melylyen a' megyéknél is inkább segíteni, hogysem azokat a' városokba is átplántálni kellene. 'S én megvallom, hazám legnagyobb jóltevőjének tekinteném azt, ki a' municipalitási sérthetlenség mellett az administratiót és igazságszolgáltatást a' collegialis tárgyalatástól aképtudná elválasztani, hogy az elkövetett bűnért felelősséget 's elégtételt lehetne a' vétkesen szerezni: 's mivel coordinatio után városokban a' felelősség megnehezítetik, tartsuk meg a' személy-és vagyontárságra szolgálható hátramaradt azon garantíát, mellyet abban találhatni fel, ha a' városok szabályai csak felsőbb jóváhagyás után hajthatnak végre. Alázatos indítványom tehát, hogy a' t. RRnek indokul röviden csak annyit mondanánk: miszerint a' m. FÖRR. a' városokban inkább,

mint bárhol másutt fenálló különböző osztály-'s érdekekellő biztosítása tekintetéből szükségesnek vélik, hogy a' városok által hozandó szabályok csak felsőbb jóváhagyás után hajthatassanak végre; 's ezt annál inkább, mert a' szabályok természetüknél fogva isoly intézkedések, mellyek rögtöni életbe léptetésének szüksége alig fordulhatván elő, ezek a' közigazgatás minden hátráltatása nélkül terjeszthetnek föl azon felsőbb jóváhagyás alá, mellynek megtagadhatása esetei ugy is ezen törvény által határozatnak meg. Kérdeztetvén erre a' m. főispán ur egy b. által: a' felsőbb helybenbagnyás alatt ö Felségét érti-e vagy a' h.-t a n á c s o t? azt válaszolá: hogy a' felsőbb felügyelést a' Felség személyétől elválasztani nem tudja, ö Fels. pedig gyakorolhatja ezt bárki és így a' h.-tanács által is. Egy gr. erre mindenek előtt a' szabályoknak 48. §ban foglalt definitióját kielégítőnek találta. Kiterjeszkedik azután a' munic. jogokra, mellyek legzebbikét, a' szabályok jogát jellemző, legjobb gyökerét vetvén a' szabályok az orsz. törvényeknek. De e' j o g g a l i visszaélés veszélyes, miután könnyen független állományokat képezhet 's a' köz igazgatásban tetemes zavarokat idézhet elő. Ez azonban nem elég ok, hogy az alkotványos élet egyik legszebb joga megsemmisíttessék, melly leginkább segített szabadságunkat fenntartani. Illy jogot oly hatalom önkényére bízni, mellytől azt többé vissza nem szerezhetők, nem volna tanácsos. Így végre csak a' petitio joga maradna fen, mellynek nagy sikeréddig sem tapasztaltuk. Elég a' városi szabályokra nézve kimondani, hogy azok az or. valamely elő törvényébe ne ütközzenek 's olly intézkedést ne foglaljanak magukban, mellynek hatása túlterjed a' város beldolgaiban. Felsőbb helybenbagnyástól azonban a' szabályok végrehajthatását felfüggeszteni nem kívánna. A' felügyelési jogot a' kormánytól megtagadni nem akarná; de az csak addig terjedjen mint eddig, 's külön szakaszban ki kellene jelenteni, hogy a' felügyelés a' kormányt a' városokban szintugy illeti, mint azt a' megyékben eddig gyakorolta. Ha ezen kívánsága teljesülését nem érheti el, a' rendi szerkezetet pártolja, azt kívánván még, hogy az o r s z á g összes városainak helybenbagnyolt vagy megtagadott szabályai felől egyik országgyűléstől a' másikig tudósítás adassék. A' fens. elnök itt megjegyzi, hogy a' szónok előadása könnyen azt követelhetné, mintha felügyelési jog a' kormánynak csak most volna tulajdonítandó, holott ez már a' III. r. II. cz. 7. §ban gyökerezett régi 's folyton gyakorlott kormányjog. Itt tehát semmi új engedélyről szó nem lehet. Egy felszólalt báró az előbbi két szónok egyikének sem osztozott nézeteiben. Minden hatalom terjeszkedni akar; korlátokról kell tehát gondoskodni, mindkét oldalról, felülről, valamint alólul. Megegyezik az előtte szólt főispánnak azon nézetében, hogy a' városoknak korlátlan szabályjogot engedni nem lehet; de ha az említett pártoskodásoknak annyi súlyt tulajdonítánk, ezezek tekintete ok lehetne minden munic. élet elfojtására 's így általában meg kellene szüntetni a' statutar.-jogot, mit talán senki sem fog kívánni. Van még egy magasabb szabadság mint a' politikai, t. i. individuumok szabadsága; ez össze nem férne a' korlátlan szabályjoggal. Igaz ugyan, hogy a' többség fog határozni, de a' t. hozás kötelessége a' minoritásról is gondoskodni, ha t. i. törvény áll mellette; ezen eset pedig egyszerűen többször előforduland. Mert minden város egy aristokratia bölcsője 's így bármikép rendelkezendik is a' t. hozás, fognak mindig támadni individualitások, mellyek erkölcsi vagy anyagi tulsulyaik által alárendelendik magoknak a' többségnek. Innen származnak aztán az önkényes határozatok; ha pedig a' municipiumok fenyegetik a' személyes szabadságot, elvesztik népszerűségüket. Mondatik ugyan, hogy postliminio meg leheta' törvénytelen határozatot semmisíteni; de mellözve hogy sok esetben az általa okozott kárt pótolni vagy épen nem, vagy csak bajosan lehet, szabadságunk nem annyira a' municip. szabály-jogban leli fenntartását, mint a' hatóságok passiv állásában 's azon körülményben, hogy a' végrehajtó hatalom nagy része kezeikben maradt. Nálunk felelősség nem léteznén, nem adhatunk annyi befolyást a' centralis kormánynak, mint millyennel az Franciaországban 's Angliában bír; de valamint a' megyékben sem áll fen a' felelősség, 's a' városok is hihetőleg szintezzen elv szerint fognak elrendeztetni: ugy viszont a' kormány sem áll felelősség alatt, 's így Magyarországra más nemzetek példája e' tekintetben nem alkalmazható. A' felelősség kérdése azonban sokkal fontosabb, hogysem azt itt mellékesen tárgyalni lehessen, 's azért a' szónok itt csak némelly formalitást 's föltételeket kíván meghatározni. Mondassék ki törvényben, hogy a' szabályok érvényességére 's végrehajthatására a' nm. h. tanács helybenbagnyása szükséges, de itt a' kormány

ne említettessék, mert lehetnek esetek, hol vagy a' helybenbagnyás, vagy megtagadás törvényekbe ütközönek fog találtatni, 's így felelősség tekintetéből a' kormány megemlítése e' helyütt elmellőzendő. Tartozzék tovább a' h. tanács három hónap leforgása alatt nyilatkozni 's a' megtagadást motíválni; végre a' szabályok időről időre törvénynyel pótolttassanak; 's e' végre a' statutum-könyv egy orsz. gyűléstől a' másikig a' t. hozásnak előterjesztessék. Ezen föltételek alatt a' m. főispán indítványához járul. Egy más báró hasonló szellemben nyilatkozván, azt kívánta, hogy a' h. tanács a' szabályokra nézve számot adjon az országgyűlésnek. Ö a' felelősség eszméjét közelebből érinté, a' végrehajtó hatalmat ö fels. személyétől elkülönöztetni kívánván, mint az minden alkotványos or. ban létezik, miszerint ö fels. sz. neve soha se compromittáltassék, 's a z é r t a' kormány rendeletei a' király aláírásával soha ne adassanak ki; mert ez utolsó esetben azok törvényességét a g l a n i nem lehet. Ez utóbbi épen ö felségére nézve veszélyesnek tartja. Ezen állítások ellenében más szónokok nem a' nm. H. Tanács, hanem a' kormány által kívánták a' szabályokat helybenbagnyati, mert így annál nagyobb leend tekintetök. Az országgyűlés felügyelése sem találtatott helyesnek, mert annak nem feladata a' municipiumok felett örködni akkor, midőn ellenök panasz nem emeltetik. Illy fö l t e r j e s z t é s ' s v i z s g á l á s által a' s t a t u t u m o k m e g s z ü n n é n e k helybeli szabályok lenni, 's orsz. törvényekké v á l n á n a k. Nevezetes volt még egy grófnak k. előadása: „Részemről azt tartom, hogy a' felelősség fontos kérdésének végképen eldöntése nem ezen helyre való; de miután azt előttem szólott m. ur megpendítette, legyen szabad csak eszmecsere tekintetéből is, felelősség iránti nézetimet részemről is előterjeszhetni. A' m. ur a' fejdelem személyét a' végrehajtó hatalomtól elkülöníteni akarja; én sem tartom a' fejedelmet egyedül végrehajtó hatalomnak, hanem a' törvények értelmében gyakorlandó végrehajtó hatalom kulféjének tekintem. Én alkotványos kormányt a' felelősség egy bizonyos neme nélkül nem gondolhatok. Nem értem egyedül a' felelősség azon nemét, melly a' 19ik században még a' legabszolútabb országokban is a' közértelmesség irányában létezik; de értem azt, melly alkotványos országokban, addig míg alkotványos formák léteznek 's végkép meg nem döntetvék, épen az alkotványos hatalmak jogai egymás irányában gyakorlatának e r e d v é n y e. Ezen felelősség létebehozására nézve mindazáltal létezik két mód: egyik, mellyet organicusnak szeretnék nevezni, a' nemzet szellemében, az alkotvány lényegében gyökerezik; ez létezik Angliában, 's bár hazánkat ez országhoz hasonlítani nem ak a r o m, mert Anglia egy monarchia által korlátolt aristokratia, míg hazánk, aristokratia által korlátolt monarchia, ez mégis, noha más formákban, hazánkban is feltalálható. De van a' felelősség életbe léptetésének egy más neme, mellyet mechanicusnak lehetne nevezni, melly az Angliában létező organicus intézkedések nélkül leginkább a' kormány és fejdelem eszméjének elméleti elválasztásában találta erősségét. Ezen felelősség a' történet évkönyvei tanubizonyosága szerint czéljának soha nem felelt meg; forradalom idejében a' kir. szék szentségét biztosítani képes nem volt, a' nyugalom szakában pedig a' nemzetnek a' hatalom irányában elegendő biztosítékul nem szolgált. Nem ellenzem, mint mondám, a' felelősséget, mert az nemcsak a' nemzet érdekében áll, hanem áll szinte a' kormányban is; azon kormány ugyanis, melly felelősséget vállal magára, nem gyengébb annál, melly tettei felelősségét kerülné. De kénytelen vagyok megvallani, hogy nézetem szerint a' kormánynak a' fejdelem személyétől elkülönöztetése a' felelősség eszméjének létezésének nem lényeges föltétele, nem kizárólagos postulatuma; 's részemről mindig azon felelősséget tartom helyesbnek, melly a' nemzet szellemében gyökerezvén, 's az alkotvány lényegén alapulván, a' gyakorlat, idő és századok szentesítését megnyerte. Midőn később ez előadás némelly állítványi felett több szónok által kétség emeltetik, a' gróf így magyarázta előbbi nyilatkozatát: „Azt mondottam, hogy alkotványos orsz. ban mindig a' felelősség egy bizonyos neme létezik, de hogy életbe léptetése a' kormány és fejdelem eszméinek elméleti elkülönítését lényeges postulatumnak nem igényli; azt mondottam, hogy ezen felelősség létesítésére olly organicus módok, mint millyenek hazánkban léteznek, nézetem szerint helyesbnek, mint a' felelősség mechanicus eszméje. A' gróf örül, hogy a' táblának ez oldaloni egyik tagja a' felelősséget a' kormány érdekében ellenzendőnek nem találta, 's így a' felelősség e s z m é j é t a' kormány részéről mintegy megismerte. A' gróf maga részéről mindazáltal szinte megismerte, hogy a' kormány felelőssége a' t. hatóságok felelősségét, 's így a' mostani

rendszer megváltoztatását némiképp igényli. Részéről tehát nem örülök kevesebb azoknak, miket a gróf megismerni szükségesnek tartott, mint ő mélt. azokon, miket én részéről elfogadtam. Reményem tehát, hogy ezen kölesönösen elfogadott elvek alapján hazai t. hozásunk idővel oly intézkedéseket állapítand meg, melyek mig egy részről a kormány hatalom szükséges erejét kellen tul nem gyöngítik, más részről a szabadságot kellen tul meg nem szorítják. Engedje mindazáltal a m. gróf, hogy addig is, mig ez megtörténik, hazánk jelen intézkedéseivel ragaszkodva, oly elveket 's nézeteket ne pártoljak, melyek mig gyakorlati eredményt ritkán nyújtottak, a szenvedelmek kitörésének sokszor alkalmul 's ürügyül szolgáltak. A szabálykönyvnek országgyűlés elibe terjesztése iránt különböztek a vélemények. Egy m. báró 's főispáni helyettes azt szükségtelemnek tartá, mert ha csak köztudomás a cél, akkor azt currentatio utján jobban elérhetni; ha pedig örökös czéloztatik, akkor az országgyűlésnek egy, azt nem illető hatalom tulajdonitának. Az országgyűlésnek nem az feladata, hogy akkor örökösje a municipiumok fölött, ha ellenök panasz nem tétetik, mert az egyenes felügyelés egyedül a végrehajtó hatalmat illeti. De azon fölül a statutumok, ha országgyűlési tárgyalás alá vétetnek 's még felírás utján is tárgyalatnak, megszűnnek városi szabály lenni 's orsz. törvénynyé válnának. Ellenkező véleményben vala egy előbb felszólalt m. báró. Ő az örökös előterjesztését csak azért is szükségesnek tartotta, mert a t. hozás érdekében fekszik megtudni, milly szabályok hozatnak az országban. Látni fogja, hogy némelly tárgyak fölött törvényi hiba miatt hozatnak különböző, egymással ellenkező statutumok, 's így e hiányt pótolni fogja, hogy egység legyen a hazában. A helyben hagyást nem kívánta oly magasan álló hatalomtól függővé tenni, melyet feleletre huzni nem lehet, 's így a h. tanács bizassék meg iránta. Erre az indítványtevő főispán így nyilatkozott: m. b. E. ur indítványát, mint indítványom föltételét tekintem, 's e' részben vélekedésem az: miszerint mint már említém, fenálló rendszerünk némi felforgatása nélkül egy vagy más polgári dicasteriumot a fejdelem hatalmától 's felügyelésétől függetlenné tenni nem lehet. Fenálló institutióink szerint kormányozni csak a fejdelemnek lehet, 's a polg. kormányzások, minő a h. tanács is, csak tanácsadók 's a kormányzás organumai lehetnek. Tudom, hogy m. báró E. 's az öt pártolók az által hogy a h. tanácsot akarják kizárólag jóváhagyás jogával felruházni, azon felelősségre számítanak, melyet a fejdelem személyére nézve megállapíthatóknak nem gondolnak. A felelősségre nézve, jelesül pedig a más alkotmányos országokban létező miniszterek felelősségére nézve, egy igen merész állítással fogok előállani 's nyilván kijelentem: miszerint én a miniszterek felelősségét más alkotv. országokban is merő theoriatának tartom, mely soha sehol életbe nem lépett. Mutassa valaki csak egy példáját is annak elő a világ történeteiben, hogy illy felelős miniszter azért, mert miniszteri eljárása körében, vagy fejdelemnek rossz tanácsot adva, vagy törvénytelen 's alkotvány elleni parancsot aláírva megszabott törvényes uton 's törv. bíró által ítéltetett volna el; egy esetre lehetne hivatkozni, 's ez a Polignac és Peyronnet francia miniszterek elítélte; de ez is forradalom következtében történt, Franciaország nem volt maga normalis állapotában. A többi miniszter fejeztése vagy fogságra ítéltetésük többnyire onnan eredtek, hogy fejdelmük kegyét vesztvén, más személyes kihágások színe alatt vétettek üldözöbe 's ítéltettek el erőszakolt módok által. A fejdelem és kormány irányában oly felelőséget, mely a nemzetet alkotványairól tökéletesen biztosíthatná, és foganatba vétethetnék, eddig még senki nem talált fel. B. E. Jt tehát, ki eddig is oly szép hirt 's nevet szerze magának, örökös európai nevezetesség fogja követni 's egyszersmind áldani, ha e' részben oly találmánnyal áll elő, mely a felelősséget teoria mezejéről pract. életbe viendé által; de ugy hiszem hogy illynemű felelősségre sem más alkotv. nemzeteknek, sem nekünk semmi szükségünk; elég a morális garancia, a közvélekedés erőteljes nyilvánítása, ennek fejdelem, kormány 's mindenki hódolni tartozik, 's a ki nem hódol, azt csak kárával vagy épen vesztével teheti. Nálunk jelesül az, hogy mi a törvényellenes tettek ellen e' helyen szabadon nyilatkozhatunk, és szót emelhetünk, adja nekünk azon morális garantiát, melynek jözan 's c z é l s z e r ü használása mellett más ugy is életbe nem lép t e t h e t ő theoret. felelősségek nélkül ellehetünk. Megjő 's meg kell azon időnek jöni, hogy az itt nyilvánítandó nemzeti közakarattal ellen hivatalnokok sem maradhatnak többé hivatalaikban 's ha mi a morális garantiát annyira fogjuk vihetni, hogy az oly felsőbb intézvény, 's oly fő-

hivatalnokok, kik a nemzet sympathiáját elvesztették, többé fen nem tarthatók, elértük institutióink sérthetlensége mellett azon czélt, melyet más nemzetek csak nagy áldozatokkal vásárolhattak meg. Mind ő, mind más szónokok megelégtülének azon morális felelősséggel, mely hazánkban ugy is létezik, 's a szólásszabadságban, kifejlődött municip. életben 's hivatalnokok becsü-tetérzetében gyökerezik. Végre ő cs. k. fsége is kívánta ezen véletlenül a tanácskozásomba sodrott felelősségi tárgyról véleményét röviden elmondani, kérdvén az azt szönyegre hozta szónokot: gondolja é, hogy a magy. ministerség szintazon hatalommal bír, mellyel azon országok kormányai, hol felelős közigazgatás létezik, mint például Anglia és Franciaországban? Amaz országokban a ministerség változása minden hivatalág változását maga után vonja, mig nálunk a közhivatalnokok nagyobb része szabadon választatik. Hogy tehát a végrehajtó hatalom felelős legyen, szükséges hogy műszerei szinte tőle függenek, 's ez által a kormánynak felelősségre szükséges eszközök is nyujtassanak. A fens. elnök legalább örömet felvállalná a kormány nak törvényes felelőséget, ha a főbb hivatalnokoktól k e z d v e minden fő- 's a l i s p á n t, v a l a m i n t a' szolgabírákat 's t. b. kinevezhetné 's tetszése szerint el is mozdíthatná. Nem méltányos, mindenkor csak főbb hivataloktól felelősséget követelni, mig az alsóbbakban semminemű függés v. felelősség nem létezik; mindig csak felülről korlátozni alólul pedig tágitni akarni. Mi az egyiknek méltányos, az a másinak igazságos. A gyülekezet általános helyeslése után még több szónok nyilatkozott mind egyik, mind másik oldalról 's a főnebbi elvek inkább 's inkább kifejtettek. A legelőbb felszólalt főispán a mechanikai felelősséget teljesen haszontalannak nyilatkozatván, felszólítá az ellenvéleményűeket: nevezzenek Polignacon kívül, csak egyetlen ministert, ki felelősség elvénél fogvást megbüntettetett volna, 's maga Polignac, Peyronnet és társai csak a forradalom folytában ítéltettek el. Nincs más garantiára szükség, mint az erkölcsire 's mig a magyar szabadon szólhat, mig a közvélemény dörgései következtében a hivatalnok elmozdíttatik, 's népszerűen férfi nem maradhat meg a kormány élén, addig szilárdan főnálland a nemzet szabadsága, valamint a kormány tekintete. Egy gróf a tanácskozások végén még a szabály definióit kívánván, a f. elnök a már multkor elmondott végzést a legelőbb felszólalt báró 's főispán elveihez képest mondotta ki, hozzáadván, hogy a felügyelés már csak azért is elkerülhetlenül szükséges, mivel máskép a városok, helybeli érdekeiknek engedve, oly szabályokat is fognának hozni, melyek a műipar 's kereskedés kifejlődésének akadályai lehetnének; ha tehát e' tekintetben szoros felvigyázat alatt nem tartatnának, 's jövő országgyűlés kénytelenítenék a városi szabályjogot a közjó tekintetéből megszorítani. Könnyebb előre mérsekelni, mint a már elkövetett hibákat orvosolni. Az előrelátható visszaélésekből oly reactio támadhatna, melynek súlyosabb következei lehetnének. A felelősségre nézve még csak ezeket jegyez meg ő csász. kir. fens., hogy nemesak azon felelősség áll fen hazánkban, melyet tvényinkben feltalálhatni, hanem még sokkal hatatósab azon erkölcsi, mely az egész nemzet meggyőződésében 's az egyesek lelkiismeretében gyökerezik.

167d. ker. ülésb. mart. 8kán elnökök: Sárközy Kázmér Fejér, és Bárczay Mihály Abauj megyék követi; jegyzők: Szemere Bertalan és Szentkirályi Móricz, naplővivő: Zákó István. A Hajdukerületet tárgyzó vál. munkálatban tett módosítások hitelesítése után fölolvastatott a RRék másod üzenete a börtönrendszer iránt, 's minden változtatás nélkül elfogadtatott. Köv. tárgyalásba vétették a Jász-kun kerület rendezete 's országgy. szavazata ügyében készült választmányi munkálat, mellyben részletes vitályok kifejlése nélkül, az illető követek utasítászerű előterjesztései, a munkálat jegyzőjének némelly fölvilágosítási 's közbejött kisebb nagyobb módosítások és kihagyások után, ez ülés folytán, a kerületbeli, városi és községi közjavakról szóló IIIk részig haladt a tanácskozás. Ülés eloszlása előtt egy tisztes korú tag nádor ő fens. 68ik születésnapján teendő tisztelgés végett orsz. küldöttséget hozott javaslatba, mi közörömmel fogadtatott.

116d. orsz. ülésben a m. föRRéknél mart. 9én tanácskozási tárgy volt a szerkesztésnek tegnapi határozat következtében megváltoztatása, melly is az egész ülést kihuzván több szakasz módosítását, mások teljes kihagyását vonta maga után; mit azonban jövő számunkra hagyunk.

168d. ker. ülés kezdetével a Pesten építendő országház ügyében megrendelt orsz. választmányi tagjai névsora olvastatott föl; azután némelly, a hajdukerületi

leti munkálatban tett 's köziratilag kihagyva volt módosítások hitelesítették utólag. K ö v. a' jász-kun kerületi vál. munkálat további vizsgálatával foglalkodott a gyér számu gyülekezet, mi közben mindazáltal oly k e v é s csend és figyelem mutatkozék, hogy az elnökségnek 's az ügy körül legnagyobb önmegerötétéssel fölvilágosításokat nyujtott jegyző- 's illetékes képviselőknek több ízben kelle kihallgatatlanság miatt szót emelniök. Történt a' munkálatban több rendbeli módosítás, leginkább a hajdukerületi munkálatnál összhangzólag. A vizsgálat, a' főfelügyelésről szóló VIIIk részig terjedett ezen nap (mart. 9ikén.)

117d. orsz. ülés, mellyben elnök ő nmlga nádor ő fens. teendő születés-napi tisztelgés végett 17 tagbul álló küldöttséget nevezett. A' közelebbi kerül. ülések eredményinek bemutatása után olvastatott a' buntefőrendszer iránti másod üzenete a' RRéknek, melly, egy pár megye követének ellennyilatkozata daczára, általános „maradjon“ által elfogadtatott; olvastatott tovább az országház tervének 's ház helyének megvizsgálására rendelt orsz. választm. tagok köv. névsora: a' megyék részéről gr. Ráday Gedeon Pest, Huszár Károly Nógrád, Zsoldos Ignác Veszprém, Szabó Kálmán Győr, Bárczay Mihály Abauj, Szemere Bertalan Borsod, Bónis Sámuel Szabolcs és Török Gábor Arad megy. követi; a' kerül. részéről Smaich Bertalan Buccari k. k.; sz. kir. vár. részéről: Járó György Pest és Wirkner Károly Kassa v. k.; káptalanok részéről Liptay Endre eszterg. főkápt. k. kikhez elnök ő nm. a' kir. tábla részéről Kelemen János itélőmestert 's Melczér István kir. t. ülnököt; Horvátország részéről Klobucarióh Károlyt, a' jelen nem levők követi közül pedig Horvát Lázárt nevezte. Ülés vége előtt elnök ő nmlga három rendbeli folyamodványt mutatott be a' RRék, mellyeknek tartalmát tárgyalatásukkor megismertetendjük.

117d. orsz. ülésnek a' m. föRRéknél mart. 11én tárgya volt a' t. RR. az ország közjavát és gyarapodását előmozdító eszközök létesítésére szükséges költségek mi uton beszerezhetése iránti ü z e n e t e k tárgyalatása, mellynek eredménye a' r e n d i k i v á n a t n a k ellenmondás nélküli elfogadtatása volt; ülés-megnyitáskor a' diszöltönyben megjelent tagok ő cs. kir. fenségét legharsányabb öröm-kijelentésekkel fogadván, a' hg. primásnak a' főtábla, 's egy ünnepélyes küldöttség m. szónokának a' rendi tábla részéről születés és névnapi üdvözlését szinte harsogó éljenzések kísérik.

169d. ker. ülésb. mart. 11kén elnökök: Kruplanicz Simon Esztergom és Lónyay Gábor Zemplény megyék követi; jegyzők: Szemere B. és Szentkirályi Móricz; naplővivő: Majláth György. Olvastatván a' fölrírási 's t. javaslat és üzenet az országgyűlésnek évenkénti tartatása iránt: némi módosításokkal részletesen vitatkozás nélkül, mind a' három elfogadtatott. Következett a' jász-kun kerületi vál. munkálat vizsgálat, mellyben a' ker. RRék a' főfelügyelésről, országgy. szavazatról, választásokról és közigazgatási tárgyokról stb. szóló részeket meghaladván, az illető követek némelly előadásai következtében, 's a' hajdukerületi munkálatnál egyeztetés elve szerint történt módosítások mellett, irántai tanácskozásukat bevégezték. A' következő napi tanácskozás sorozatára nézve, huzamos vitatkozás után szavazati többség által, a' megyei kicsapongások orsz. ülésbeni fölvétele határozatott.

Budapesti napló. Az illetőktől köv. fölvilágosítást kaptunk naplónkba iktatás végett: „Több budapesti magyar és német hírlap eldicséré már az egyetem udvarában f. hó 5kén véghez ment izraelita orvosnövendék temetés: a' tény (án azon hiedelem bélyegző oly igen említésre méltónak, hogy azt az emancipációért sohajtozó izraeliták eszközlék, 's általa is mintegy magokat az emancipációra némi részben érdemesíteni akarák? — köránsem. Eszük ágában sem volt. A' tudósítók közül ugy látszik egyik sem tudá, az annyira magasalt temetés körülményit, mert ha ezt tudják, bizonyosan nem fogják azt oly vételkedve dicsőíteni. Az egész így történt: Egy szegény izraelita orvosnövendék hirtelen, távollevő szüléji tudta nélkül, az egyetemi kórházban meghalt, 's rá az ottani halottaknál divatozó eltakarítási modor vára-kozték. Egy izraelita orvosnövendéknek az jut eszébe hogy e' zsidó Magyarországnak született 's így őt mint orvosnövendék voltára nézve tisztes karbelit nem illő, bár töle a' szerencse adományit megtagadá tisztes eltakarítás nélkül ereszteti a' rothadás honjába 's aláírási ivet bocsát ki. Másoknak ismét az jut eszébe, hogy mivel a' magyarok ugy is eleget szoktak adózni az izraelitáknak felszólítanak hát minket is magyarokat, hogy a' temetési költséget pótoljuk, hisz nekünk is szintegy tanulótársunk volt mint nekik: sőt ha épen könnyen hívők volnánk, bizony készek lettek volna elhítni velünk hogy minden tanulótárs tartozik a' temetéshez valamivel járulni. A' felhívást elfogadtuk de oly feltétel alatt, hogy a' szer-tartás magyarul menjen, melly feltételünket ők elfogadták, de miért is kötötték volna magukat akár a' német, akár a' tót nyelvhez? hisz ha magyarul lesz, a' költsé-

get mi is viseljük; zsidó nyelven pedig különben ha lehetne is, a temetési költség egyedül magokra hárulna. A holtat vivő magyar ruhások vegyesen voltak zsidók és keresztények: a sarkterben pedig egy keresztény magyar orvosnövendék tartá beszédet. Eddig a történet. Az már most a kérdés: miért érdemlenek itt az izraeliták különös dícséretet, s melyik azontény, mely illy ismételt dícsőttetésre méltó? az é: hogy egy izraelita orvosnövendék meghalt? vagy az hogy a fizetésben társaknak minket keresztényeket elfogadtak? — vagy az hogy hazánk fővárosában találkozik izraelita lelkész, ki fizetésért kész volt még magyarul is beszélni? ha B. ur nem, má' bizonyosan megteszi jó fizetésért. Pótléku megemlíthetjük azt is, hogy még eddig nem tudjuk, mennyi jött be, s azt sem, mennyi ment ki a temetésre, mert a kezelők izraeliták voltak, ezek pedig mindeddig csak magoknak számoltak. Azt egyébiránt hallomásból tudjuk hogy a gyászszertartást után a kesergő izraelita tanuló társak megmaradt szövétnékek árából, s még miből nem tudjuk, tartott lakoma közt keresésnek enyhülést társok halála fölött. Nem akarunk az izraeliták dícsőségéből semmit levonni, de még is figyelmeztetjük a tudósító urakat, hogy ha a dícséretet nem érdemlünk is azért, hogy azt eszközölők, miszerint egy izraelita magyar szertartással temették el, legalább azt ne kürtöltessék! dícséretre méltónak azokban, kiknek a ténymég kevesebb tulajdonuk. Többen. — A Majerffy-féle szövétnékek történetét földszüllyedésről, melyet a vele szomszédos budai vármihivatal írásbeli értesítése szerint hozza egy két naplónk egymásután a t. közönség tudomására, a Honderü f. évi 10. d. száma 33. d. lapján köv. felvilágosítást ad: „azon helyet, hol ezen annyi történet-érdekkel bíró barlangot megtalálták, megvett akkori budai serfűző néhai Majerffy (Regis) Ferencz Budai városától 1791 néhány körül. Az igen speculativus s érd. emlékeztető öreg ur hordóji számára egy olesó pinczére akarván szert tenni, 1800 elején mintegy 20—25 öl hosszúságra és 2 vagy 2 1/2 öl szélességre megásatá pinczéit, melyek azonban az alig néhány ölnyi távolban létező meleg források miatt fölötté melegek és penészesek lévén, mint a kívánt czélnek meg nem felelők csakhamar újra bedugatának. Azon időben a hegyoldal egy elhagyott temető levén természetes, hogy a pinczetörök betöltésére használt ásalék teli volt mulandóságunk egy és más souvenirjeivel. Az öreg Majerffy halála után 1805-ben most is élő derék fiának Xavernek jutott vala e hely, ki azt jelen birtokosának Károly főherének adta el, ki azt később ama jó törökvérféle horággal beülteté 'stb.' A mit ezen felvilágosításon kívül a budai-miskolczi (mint néhány példányban Egervár és Miskolcz helyett hibául marad) rejtutról, s duna medre alatti tünneleiről dévajkoda-összekapcsolásztott a Honderü, azon szánakozva mosolyogtunk, hogy e nem szándékolt botlásban is nádapirapára bukkant elménczkedés; azonban köszönettel is vettük, hogy alkalmat nyújtott e bár csak néhány példányunkban maradt hiba nyilványos megigazítására. — Kedden mart. 19kén, Nádorunk ó fens. névnapja dícsőttéséül, a szerviták templomában, délelőtti 11 órakor a német „Liedertafel“ tagjai nagy misét főgnak énekeln. melynek egy részében a vaknövendékek is részt veendnek. A templom előtt egyszersmind segélypénz fog az aradiak számára gyűjtetni. — E napokban bizonyos Stern nevű fiatal zsidó, ki divatúraes-szeretpet játszott Budapestben, a fehérlő vendégfogadó egyik szobáját fényes nappal fölverte s épen legjobban gazdálkodott a pénzben, midőn az ott szállászó gazdag kereskedő véletlenül visszatért, s a tolvajt börtönbe vitette. — Ma r q u a r d - G i r e z y n e k „Remény“ című kisgö-zőse megkezdé már pályázását, s előbb nem is indíthat meg, mert budai kiszálló-helyeinek egyikét szerdán éjjel megrongálták hírszerint irigyei, kiket alkalmasint a döczögős budaiszekerek tulajdonosi közt kell keresni, mert ezek, főleg ha a 40 lőerejű Buda is versenyre száll, csakugyan elvesztik fuvarozási keresményök egy részét, ha „Buda“ és „Remény“ folyvást pályáznak Pest és ÓBuda közt. Fáy András munkáinak 3. kötete is megjelent már, melyben a „Bétky ház“ című regény kezdetik meg; e kötetet „Klári“ díszesíti szép aczél-szertben. Szinte most jelent meg Nagy Ignácztól a „Torzképek“ 3 és 4. kötet, illy tartalommal: Kos ur szivbajai (képpel), A divatorvos, Az arszlannó, Vadaszkerti estély, A vállalkozó, A nyárspolgár, Fripon ur szerkesztői bajai, Éjféli tapasztalások (képpel), A hajhász, A koldushírő, Növényországi forrongás, Polgári estély, Medve ur története, Az uzsorás, Zajtay. Díszes könyomatu borítékban, ára 2 fr. 40 kr. Az első és 2. kötet ezer példányu első kiadásából már csak néhány példány kapható; a 2. kiadásra szükséges előkészületek azonban már megtették. — Játékszíni krónika: nemzeti színházunkban f. 8kén adaték „Ismeretlen“ dalj. 2 felv., gyér közönség előtt, 9kén bérszűnettel először „2 pisztoly“ ered. népszínmű Szigligetifől; 10kén ugyanaz; nézők midkétszer nagy számmal; 11kén „Hunyady László“ dalj. 4 felv.; 12kén „2 pisztoly“ a színház ismét teli volt, s ez ha vásári hetek után is úgy marad, mint a Szökött katonánál, minden bírálatnál világosabban tanusítandja, hogy ez újdonság csakugyan tetszik a közönségnek; 13. „Szökött katona“ vizj. 3 felv.; 14kén bérszűnettel először „Az ezred lánya“ dalj. 2 felv. Donizettifől Szerdahelyi jutalmára, Schodelné a czimszerpben dícsőn remeklett mind czélszerű játékaival mind czűst esengésű s bájos hullámzatu szivreható énekével zsufolásig telt ház mellett. Budapest vidékén f. h. 15kén utlag téli alakra, t. l. fagyra hóra zordonult az idő, mely ha így tartana a tavaszi szántásvetést kétségtelenül késleltetné. Folyamink áradásimajd mindenütt dűlnak. Tiszafürednél is összerombola a jégzaj a hidat, össze a szolnokit is, mint minap említők gátastul, mi a rossz utak mel-

lett a közlekedésre igen hátráltató. Borzova folyam is kiöntött s tölcsapván az ár a föltéseken Torontal nagy része mintegy 6 órányira víz alatt. A Temes folyam mellékek is rettegnek illy látogatástul. Arad s több megyéből azon szomorú hír szállong, hogy méteyben a birka ezer meg ezer számra hull. Pedig Preys Andr. pesti növényjárás méteyelleni szerét (melyet Petri Bernárd gazd. tanácsos sikerrel próbált meg s ennélfogást nagyon ajánl) igen tanácsos lenne használni annál inkább, mert kis áldozattal sokat mentetni meg általa. — Belgrádbul futár által azon hír érkezett hogy Vuchich és Petronievich nem sokára visszatérnek hazájokba s Petronievichnek lakhelye Jagodina leszen. — Józsefnapi orsz. elővására hetünkről röviden csak annyit mondhatunk, hogy jó léti vásárronk is láthatni annyi embert, mint e léten itt. A selyem s pamutgyári és kézművek ára szökken, de eddigi jutányos áron is bajjal keltek; egy nyiretű gyapju bár nem finom is szapora keletű volt de érnevelés nélkül; a két nyiretű mint szinte zigarafé és fűrtös gyapju is szíves vevőkre talált, de csak eddigi áron. A gyártatlan bór és nyulbór igen keresett czikk; viasz, fagygyu s gubacs ára csökkent; a pályinka is türhető keletnek örvendett az elővásra.

Bors megyei közgyűlés. Febr. 26kai közgyűlésünk, elnök első alispánunk isteni gondviselés iránti hálaául a multakért, jövőre pedig az égi hatalom segítségül hívásával kezdé. A jelen voltak szokott üdvözlése után, a teendők sorába legelő a követi tudósítások olvasását tűzé ki. 1) A magyar nyelv iránti üzenet helyeselve tudomásul vétetett. 2) A megsértett szatmári követ ügyében lejött k. kir. leirat olvastott, s minthogy az a t. hatóságokat, illy méteyeltő ovószerekről gondoskodásra fölhívja; úgy látszott, hogy a szónokok, nem úgy ennek, mint inkább szívük sugallatának engedve, s a k. kir. leirat által csak bizonyos, és már hatályos irányt is nyerve, rajzolván a szatmári követtel történt méltatlanságok fővonalmát, s említve, mikép más követeknek is privát és publicus életük, csupa véleménykülönbség miatt, keserítették a fiatalság által; s kiemelvén mikép illy, durva korszakot bélyegző, nyers erőszak által, a vélemény- és személysabadság veszélyeztetik: szükségesnek láták, a jelen körülmények tekintetéből, az alólul veszélyeztetett szabadság megóvására férfiasan kikelni, s még hazánkban nem létező fegyelmi szabályok által czélszerű s komolyan rendelkezni. Csak a mikorral és miképenrül vala szó: némelyek illy szabályok kidolgozására egyenesen az országgyűlést, mások az országgyűlési munkálatokkal foglalkozó megyei választmányt vélték megbízandónak; mások a jelen, mások csak a jövő közgyűlésre kívánták azok előterjesztését: volt, ki az iránt Szatmár vgye jelentését, tulajdonkép fölszólítását is tartotta bevárandónak. De azon tekintetből, hogy a jelen vesztély, melyben a szolássabadság forog, halasztást nem tür, e munkálatra megyei választmányunk bizatott meg, véleményét még jelen gyűlés folyamata alatt beadandó. Csak egyetlen egy találatott, ki általános többség ellen, a közönségnek a hallottaknak elégtelenségét nyilvánított tompa moraja közt, rajzolván a sértett szatmári követnek megválasztatásmodját, oda nyilatkozott, hogy habár őt a fiatali hév elhagyá (ezt ugyan nem igen venni észre) ő még is ha ott leende, nehezen tartóztatna volna magát meg, hogy a k. ur ellen resensusat nem nyilatkoztatta volna: (no már t. követ ur, ekkor bizony igen markos kezebe kerül volna) azon resensus tehát, mond tovább, szive sugallatából történt. A vitézkedett szónok ur ez előtti pályáját alán néha néha illy demonstratiók türethettek, de a vitézlők sorában s társaságában illyekről helyeselve szólni is, bizony egy kissé sok! — Illy kezelők közt, édes, kedves honosuló szabadságunk, jó éjszakát! A módra nézve igen külön ágazó vélemények miatt az e tárgy iránti huzamos estí tanácskozás s másnap végzés rövid vázlatá imez: a hallgatóság, mivel nem azért van ott, hogy akár tönust adjon, akár véleményével a tanácskozáskba befolyást gyakoroljon, hanem hogy hallgatva tanuljon s magát kiképezze: se piszszegés, se kardesörtetés, sem pedig éljenzés, vagy bármi módoni csendzavarás által a tanácskozáskban részvétét ne nyilvánítsa. Ezen szabályt megszögő az elnök által a gyűlésből utasíttassék ki; ha pedig másodsor is merészelné a csendet zavarni, nemcsak a gyűlésből kitiltandó, hanem egész országgyűlés alatt tilos legyen neki az országgyűlési terem. Ha többen okeznák a zajt, hogy őket személyesen megdűnne nem lehetne, az egész hallgatóság kiutasítandó (v. a' karzat kiűritendő). De joga legyen a hallgatóságnak ellenörködőleg a csendre ügyelni s a háborgókat nyomban bejelenteni s ez esetben csak a vétkesek küldendők ki. Egy országgyűlési tagot szóval sértő kéthéti, azegészlet több hónapi börtönre ítéltessék; ha ki pedig országgyűlési tagot tetteleg sért meg, akár az országgházban akár azon kívül, az, büne fokozatához képest, félévétől, egész két évi börtönrel bünhődjék, ite-

lethozásra a kir. tábla bizatik meg. 3) Olvastott a városok rendezése s a zsidók emancipatiója iránti követi jelentés. Temes levele a választmányhoz utasított. A nm. helyt. tanács intézvényeiből említendők: 1) A kebelbeli kincstári ügyész voksa iránti rendelet, mely a megyét, a már ezelőtti több rendű e tárgyban leküldött rendelvény iránti engedelmségre utasítja: meggyenk ezt, mivel a nm. helyt. tanács elősorolt okainkat nem czáfolta meg, tisztelettel félretétetni s a nm. helyt. tanácsot eziránt tudósítani rendelte. Másik a katonaságtul megtagadott ágynemű iránt intézkedik, meggyenk a köznépet pártolva, s a regulamentum szerint a katonaságot úgy sem illetvén ágy, előbbi nézetinél maradt. Más meg azon zsidókról kíván jelentést, kik a törvényszabta bányavárosok körüli vonalokon belül laknak. Ezek összeírata megrendeltetett. Molnár László megyei mérnökünk fia, tiszteletbeli jegyzővé kinevezetvén, föleskötetett. A Garam vize által vég pusztulással fenyegetett Zsemleir helység ujra folyamodott a nemes megyéhez segedelmért, mely, egy felszízget átásatása által igen könnyen eszközölhető, s a helység így romlásától mentve volna. Több év óta sikertelenül szorgalmazatik ezen átásatás megengedése a felszízget tulajdonosinál. Most, kinyilatkoztatván Zsemleir földesurasága ügyei igazgatója által, hogy jobbágyinak megmentésükre, kész azon nem nagy kiterjedésű felszízgetet megvenni, a megye azon nemes hajlamnál fogva, mely szerint adózóin, minden módon segitni törekszik, választmányt nevezett, mely azon kérdéses felszízget földesuraságát egyezsre bírja. Utóbbi napokban több helység, a melyekbe m. é. mindszentnapja óta zsidók kebleztettek egy uradalom által, folyamodással járultak a nemes megyéhez a zsidók ellen.

Szombathelyen februárban. — Vidékünkről a tüzelem pusztító geniusza mindeddig sem tünt el. Jánosháza, K. Egerszeg, Vörösvár, Sz. Márton és számos egyéb helység alig kezdének emelkedni füstös romaikból, már Rohonczen f. hó 2kán délutáni 2 órakor több mint 80 ház lön a lángok martalékává. Milly szörnyű szerencsétlenség! Még most is borzalom régteti ideginket, ha viszszagondolunk a lefolyt év végéig, midőn a gyújtogatásokról városunkban elszórt s tetteleg hitelesített iratok olly általános lázas állapotba helyeztetének bennünket, melyben az élet már megunt teherre vált. Félelem és rettegés uralkodott fölöttünk, mely mig elvevé az éjnek jötevé nyugalmát, napi foglalkodásiuk folyamát is teljesen megakasztá; s ha a folytonos vigyázat s éberség-oka zta feszültség a test erejét már annyira elzsbabasztá, hogy néha önkénytelen álomba sülyedénk, csakhamar a harangok vészongásai riasztának fel rövid pihenésünkből, segélyért esdvén azon szerencsétlenek névben, kik a körülöttök s fölöttük csapkodó lángok közül alig menthették meg életüket. November és december 12kén Sz. Márton éjszakai sora majd egészen elhamvadt, s mint az égés körülményiből is következetesen gyaníthatni, a tűz szándékos gyújtás eredménye volt. Első ízben egy fiatal izraelita nő életét veszté. E borzasztó események, valamint a november 26kán a szökeföldi malom szalmakazalai közt de korán észrevett gyújtási merény, s mint főnebb említém, az elszórt iratok, melyek egész városunkat s a közel Szölöst nagy szélben felgyújtással fenyegeték, a kedélyeket kétségbeesésig fagyaszták apnyira, hogy a csekélyebb biztosságú házak lakói elhagyák lakjaikat s utczán útek föl éjente tanáikat. E rémületes korszakok már tul gondolók magunkat, midőn a rohonzai tűzvészről értesítetünk, de melynek eredeti oka még tudva nincsen. Illy szomorú helyzetben azonban az ég malasztja nem hagyá el a szerencsétleneket; tények czáfolák meg azon nem kevéstől táplált balítéletet, mintha e felvilágosodás és haladás századában a szelidebb erények az emberektől bucsut vettek volna: sőt tapasztalók, hogy mig hajdan egy ragyogó eszméért az állkellesülés éltét áldozá, most a higgadt ész csekélyebb, de nagyobb sikerű tényeket hoz az emberiség oltárára. A megyei tisztviselő kar, f. t. káptalan, és több fő és közrangu egyesek tetemes pénz- és élelmi segélyt, és Szombathely város a sz. mártóniaknak először 800on *) másod ízben 600 fton fölül, most pedig a rohonzaiaknak 437 fton adakoztak. S ugyan mi legörvendeteb s különös megemlétsre méltó, körünkben műkedvelő társaság alakult a vas megyei égettek fölseglését szini mutatványok által eszközöndő. Ezen társaság, mely létesültét mélt. báró Mikos János urnak köszönheti, azon szerény hazafinak s emberbarátnak, ki milly fősvény szavaiban, olly pa-

*) Nem pedig, mint a Hiraók levelezője akkoriban közlé, 296 fti.

zar jó tetteiben, előadásai sorát január 14-én a zöldfai teremben Nagy Ignác elhírvül Tisztújításával kezdé- meg, melyet azon hó 29-én ismételt; 's meg kell val- lanom, mindent megtőn, mi erejében volt a közönség- nek nem csupán kielégítésére, hanem meglepetésére is. Az igen jól rendezett hangászkar szinte műkedvelők hoz- zájárultával, a Varsányi János és Horváth Imre urak által festett pompás díszítvények, melyek egyikén mint előfüggönyön nemzeti színű redőzetek középett álló szobron ezen felírás díszelgett: „egyesüljünk és halad- junk!“ a szereplő egyedek tapintatos játéka, végre az előadás egybevágó kereksege olly hatást idéztek elő, mely a leglelkesebb tetszés jelkitörésiben viszhang- zolt. Jövőre mennyire értesítve vagyok, az „Ország- gyűlési szállás“ t, „Szökött katonát“ és Kotzebue „Zür- zavarát“ tüzte-ki az állandósulni kívánó derék társulat. A Pesten közkedvességben részesült Tisztújítás nem- csak a nemzeti szini irodalom, de politikai életünk terén is nevezetes 's figyelmet igénylő tünemény, 's ezt leg- inkább a vidéken tapasztalhatni, hol a korteskedés ár- mányai otthonosságunknál fogva isméretek, mint a fővárosban. Itt nem egyedül mulatságot nyújt, hanem olly hü képeket is a nezők elé, melyekben — enge- delemmel legyen mondva — sokan saját énjük közel talált másaira ijedve ismernek, míg fölöttük a másik rész jóízűn kaczag; és minél sűrűbbek a magány- körökben ellene hallható szózatok, a darab nem tévesztett ha- tása annál kiáltóbb. Nem az alkotványos jogokat áll- litja ez pelengérré, hanem az ezek gyakorlatával ösz- szefort visszaéléseket, melyek fölött ha szegénnyel pi- rulunk, megtevők a javulás első lépését, de ha miattok a derék szerző ellen kifakadunk, minmagunkra mondók ki az ítéletet: mely szerint az alkotvány jogai bennünk szentségtelen kezelőkre találtak. Soha sem alakul e' nemzet azzá, mivé remélni szeretjük, míg minmagunk át nem alakulunk, 's csak tisztelni kell azokat, kik az utálat magvát hinték el lelkünkben saját kinövésink iránt. Még egyet nem hallgathatok el, mi a körünkben dühöngött tüzvésekkel okozatos összefüggésben van, t. i. Szombathely város azon dicséretes intézkedését, melyeket dec. 9-én tartott közgyűlésében a közbátor- ságra nézve megállapított, 's megyei helybenhagyás után kinyomatandni határozott. A rendszeres munkát főbb pontjai közé tartozik, hogy jövőre egy e' czélra kine- vezendő választmánynak híre 's befolyása nélkül semmi építkezés nem engedtetik meg, hogy a' mostani szalma- fedett házakból 10 év múlva egynek sem szabad fen- maradnia, minélfogvást évenként minden utcában a' ta- nács által arány szerint kijelendő szalmafedelű épü- letek cserép alá veendő, 's az illy épületek polgárbi- tokosai saját szükségükre 300ft. erejeig cserépszindelyt 4 évi kölcsönre nyerendnek a' várostól, első két évben kamatmentesen, másik két évben pedig ötös kamatra. Továbbá tüzi biztosak lesznek kinevezendők, kik a' vész alkalmikor ennek elnyomatására czélzó intézkedések iránt, mindenik saját kerületében, korlátlanul oszlják parancsikat; védbiztosak, kik viszont alárendeltekkel a' szerencsétlenek megmenthető vagyonát biztos helyre vitetvén, fölötté örködnék; minden czéhnek és czéhen- kívüli lakosnak saját foglalkodási köre büntetés feltéte alatt szabtván ki. Adja ég, hogy e' szent intézkedések ne maradjanak holt betűk! 'S ép azért csodálom, hogy a' megye helybenhagyását nem vihették ki eddig azon ok miatt, mert, mint mondatott, több pontjai a' tulajdoni jogba vágnak; minélfogva járásbeli főbíró ur küldeték ki annak megtudására: vajjon a' kérdéses munkát köz- akarat állapítvány a? Kőzakaratot igényelni ott, hol a' nép szava határoz, k. kissé — hogy többet ne mond- ják tulzó. A' szabadság minden polgárnak adott sza- vazatot a' többség kezébe helyzi; és közmegegyezést követelni itt annyit tesz, mint magát a' szabadságot meg- dönteni akarni. — Néhány nap előtt egy próbatélen volt szerencsém jelenlenni, mely mig egy felől a' kised tanuló szorgalmának és tehetségeinek meglepő bizo- nyítványait adak, más részről derék tanítójok iránt a' leg- méltányosb 's leghőbb tiszteletet kelté fel bennem, 's azon kívánatot nemzeti jövőknek, 's az emberiség érde- kében: vajha sok illy tanító léteznék! Egy férjju ült ott gyermekei középett koröszített fölvel, de ifju szívvél és lélekkel, mely fel bír a' fogni hivatásának, az ügynek, mely kezeire bízott, fontosságát, és felhasználta ha nyatló korának minden erejét, hogy fonák iskolai rend- szerünk olly nyomasztó akadályai daczára is kielégítse az igényeket, mik a' nevelés szent ügye körül eddigelé csak egy szebb reményü jövőhöz csatoltatvák. Rendes tanulmányokon kívül a' magyar földleírás és történet- írás főbb vázlatiban örvendetes készséget 's ügyességet fejtettek ki a' kisedek; és — mit kéj vala látni — egész lényükből olvashatók: hogy koruk ártatlan hevével 's

csatlakozásával nem félik, de szeretik a' férjflut, ki nekik több, mint minék rendelve van. A' sok közül alig volt egy - kettő a' többinél gyengébb. E' derék gyer- mekbarát, kinek nevét köztisztelet 's elismerés bélyeg- zik, nt. Paulovics Dömény ur, a' Ferencz szerzet érdemteljes tagja. Tizenkét éve, mióta ő körünk- ben a' szintolly nehéz, mint hálátlan pályán izzad, fá- radoz, adja ég! hogy még továbbra se hagyjon el ben- nünket! Ezt a' közérdek és azon szülék nevében ohaj- tom, kik gyermekeiket ápoló gondjai alá olly örömmel bocsátnák. — Szombathely több jeles intézeti közöl, melyeket a' t. szerkesztő ur engedelmével koronkint a' t. cz. közönséggel megismértetni bátorokodom, a' beteg- ápoló emberbaráti egyesület, mely 1824ben f. m. Batthányi Fülöp herczeg pártolása alatt létesült, 's 67,519 for. 54 1/2 jelenlegi érték- állásában nyolcz be- teg ágyat tart, és a' betegek fölvetelében valláskülön- bőségre nem tekint, — e' napokban adá-ki mult évrőli je- lentését, mely szerint 156 beteget ápol, kik közül 141 felgyógyult, meghalt és ápolás alatt jelen évre maradt 6. — Meggyűléseink, a' végnapok szóharcaizain kívül szárazok voltak. K. . . .

Torontál közgyűlés. Jan. 15-én kezdődött

's febr. 6-án véget ért rendes közgyűlésünk első napján a' megyei kihágások tárgyában készített megyei választ- mányi jelentés olvastatott fel, mely kevés közbeszólás után elfogadtatván, belőle következő pontok érde- melnek említés: a) a' Rdek igen ohajtanák, hogy a' ha- zai lakosok különég nélkül alkotványos létet nyerje- nek, azonban b.) a' jogokbani részesítésre nem első lé- pésnak tartják a' hivatalviselhetési képesség megáll- pítatását, mert hihetőleg ellenkező esetben a' kicsa- pongásoknak még tágasb tér nyitattik, azért c.) minde- nek előzvényeül vélik az általános képviselőt behoza- talát, melynek megtörténtével a' nem-nemesek is min- den alkotványos joggyakorlásra alkalmasoknak nyil- latkoztassanak. Ez ugyan dicső, de nemelylek azt gon- dolják, hogy Torontál épen midőn igen sokat akar, sem- mit sem akar; d.) Az örszék elnökét a' biráskodó tagok közül az örszék által kívánják választatni. e.) A' tiszte- beknek sem választási sem tanácskozási jogot nem ad- nak, 's mintegy új kiváltságos osztályt létesíteni nem a- karnak, mely a' nemességet könnyen elnyomhatná, ha- nem itt is a' képviseletet sürgetik ollyképen, hogy egy megye községei a' népesség aránya szerint mi e' n 5000 lakos után számítandó egy képviselő által nyer- jenek befolyást, a' nemességet azonban ide nem értve, mely jogai eddigi gyakorlatában maradna. f.) Ha pe- dig a' népképviselet keresztül nem menne, (mi bizonyos) akkor legalább a' kiváltságos kerületek és mezőváro- sok nyerjenek képviseletet a' megyei gyűléseken. g.) A' plebánusoknak 's ezek helyetteseinek legyen szavok, az óhitű felekezettől mindazáltal minden helybeli egyházi gyülekezetre nézve csak egy rendes lelkész, vagy ennek helyettese birjon szavazattal 's ez utóbbi iránt mondas- sák ki, hogy jövendőre, kik ezen törvény kihirdetése után fognak papokká szenteltetni, mint rendes lelkészek csak úgy birandnak vokssal, ha a' bölcsészeti tudományt elvégezték, 's a' magyar nyelvet tudják, ezek valának a' megyei Rdek észrevételei a' ker. választmány mun- kálatára. A' gyűlés ugyanazon napján közelebb elhunyt kir. tanácsos Kiss An t a l n a k végintézete hirdettetett, minek következtében a' sz. györgyi Kiss-féle jószágok szoros birói zár alá vétettek. Többi napokon előkerült a' kerületi választmánynak népvélelésről szóló munká- lata is, melyet köv. észrevételekkel fogadtak el a' Rdek: a) iskola-tanítóképző intézetet Temesváron is kívánának felállítani b.) A' néptanítók megyei választási 's tanács- kozási joggal csak úgy ruháztassanak fel, ha a' népké- pviselet megállapítatván,ők mint képviselők megválasz- tatnak, ad graecas calendis. — c.) Nyugalmasztásuk- ra nézve, 30 évi szolgálat után nyugdíj még azon esetre is járjon, ha azután a' nyugalmazott más hivatalba lép- ne is, különben kevesebb idejű szolgálat után nyugal- mazottaknak más h i v a t a l b a menettel nyugdíja ugyan szünjék meg, de ha azt elvesztené, előbbi nyugdíjába is- mért visszahelyeztessék. Gyűlés folyta alatt megérkezett a' magyarnyelv iránti k. kir. válasz, melynek az ország kívánságait kielégítő tartalmát a' Rdek éljenzéssel kü- vözlék 's általjában észrevételeket tettek, mint követ- kezik: lelesen a' magyar törvényeknek más nyelvekre leendő lefordíttatását törvényben kimondatni nem kíván- ják, nehogy az által a' hazában a' nemzetin kívül más nyelvek mintegy törvényesíttessenek, hanem mennyire a' fordítás szükséges, a' főkormánysszék intézkedjék; to- vábbá hol az áll, hogy a' horvát követe — intra prox- imum etiam legalium ordinariorum Comitiorum sexen- nium diákul is szólhassanak, a' megyei Rdek három é- vet kívánnak tétetni, nehogy a' hat esztendő ország-

gyűlés kitétele ellenkező értelmezésekre szolgáltatson okot, valamint azon több helyen előforduló kitétel, — „intra limites Regni, az orsz. határin belül“ aggodalmas érzéssel veszik, mert miután mindazon rész 's tartomá- nyok, melyek a' magyar korona alá tartoznak, 's ennek jogán ő felsége uralkodásának örvendnek, az ország ha- tári közé értenek, azon megkülönböztetést a' megye Rdei el nem fogadhatják, azért követinknek meghagya- tott, mikint a' magyar nyelvnek a' kapcsolt részekre nézve is, a' kormányzás tekintetében őt illető jogaiiba helyzetését eszközöljék. Végre a' magányosak diák folyamodása iránti kitételnek egyszerű kihagyatásamel- lett e' részben, valamint a' magyar hadi kormányokkali levelezésre nézve is, melyek a' kultartományokkal egy tekintet alá épen nem jöhetnek, az országos felírásban megállapítottakhoz azzal ragaszkodnak, miszerint a' k. kir. válasznak azon helye, hogy a' nm. h. tanácsnak magyar tárgyalatásához a' külső tartományokkali le- velezés nem értetik, a' törvényben ne említették meg.

Krasznamegyei tisztújító közgyűlés. Sz.

Somlyón febr. 27-én 's köv. napjain folytatva tartott tisztújító közgyűlésünk rövid tartalmát sietek közleni. Mult közgyűlésünk következtében elhatározott a' tör- vényesen bekövetkezett tisztújítás megtartatása, minek következtében ő mlga azt fenemített napra tüzte ki. A' tisztválasztás eszméje, vagy valami nem remélt követ- kezmény sejtelve csödité-é be szokatlan számát a' nép- tömegnek, nem tudom; annyi bizonyos: hogy megyeterem-ünk bár telve volt, felét sem fogadhatá be az összes megjelenteknek. Mindezen sokaság jelenléte sem idéz- hette azért elő élet-vagy vagyonbiztosíték feletti aggo- dalmat, nem, mert a' megvesztegetés magvai sem hintetvék itt el annyira, hogy kicsapongásoktól is tartanunk le- hetne. Nincs itt szó tehát megvesztegetésről, csak türe- lemhiányról, mely nem tevén különbséget a' helyes és helytelen szónokok között, azok előadásit tetemesen gá- tolja. De talán hosszas is leszek az előzvények előbo- csátásában, nehogy azonban némi jellemvonás, mint szükséges előismeret] nélkül elereszkedjen a' tanács- kozásba, ezt előértesítésül szükségesnek véltem. A' ta- nácskozás előtti napon tartott conferentiában minden tisztújítási elvek egy, bármely részre ugyan eldöntet- tek, némelly ki nem zárható egyedek kizáratásával.*) Gyűlésnyitó beszédét elnök ő mlgának követte rendes alispánunknak az egyetemi tisztikar nevében lemondá- sa, mit követelt a' nyilatkozatok nyilatkozata, 's a' szün- ni nem akaró néptömeg „restauratio“ rivalgása, annyira: hogy minden kérelem daczára is számtalanszor gátol- tattak a' szólók előadásaiiban. Hiven 's érzékenyen raj- zoltatott e' megye azon kedvetlen állása, melybe egy a' tisztújítás tárgyában érkezett 's mind a' leopoldi költévelé ügyszinte az 1791ki 12 t. cz. ellenkezőleg szerkesztett kir. leirat által helyzetetett; mely nemcsak megýnkét, de Erdély majd minden törvényhatóságait békétlenségre juttatá. Ezen leirat egy egész napi tanácskozást határo- zat nélkül ragada ki. Szaporitá a' tanácskozási aka- dályokat a' termen kívüli be nem fért néptömeg jogos kívánatára kiküldött leiratmagyarázó választmány el- járása is; mely utóbb sem vala képes a' tisztújításra vágó 's e' miatt rivalgó néptömeget, annak két részre szakadta miatt, lecsilapítani; 's miután több érzékeny 's közhelyeslést nyert nyilatkozat történt a' kir. leirat ellen, újabb küldjtségek neveztetett ki a' másodnapi ta- nácskozást megelőzőleg azon kérdések felvilágosításá- ra, és a' tetemesen megoszlott vélemények tisztába ho- zatalára: vajjon a' leirat, vagy törvény értelmében ki- vánának é tiszteket választani? E' küldjtségek a' megbí- zottakban eljárván 's az egész felszólítván e' kérdé- sekre szavazásra, de a' fejenkinti szavazás, mivel a' tö- meg egyetemleg a' törvények értelmébeni tisztválasztás- ra nyilatkozott, szükségtelemné vált. 'S itt következik a' másodnapi tanácskozás, mely a' jegyzőkönyv olva- sásával kezdetvén, ezen mindaddig folytatott, mig a' mult napi tanácskozás azon részére került, melyben az összes tisztikar, következőleg a' jegyzői kar is, hivata- lát folytatni megszünt. Következnek most a' tisztújítás meg, nem és mimódoni tartatása fölötti vitatkozások, melyeket a' többszöri harsány helyes- és nem helyes- lések szakítanak félben 's csendet főisp. helyettes ő mlgának csak azon nyilatkozata idézhetett elő, misze- rint a' tanácskozást illy zajban nem folytathatván, a' lárna meg nem szűnés esetében a' gyűlést eloszlalni lesz kénytelen, mit később a' kölcsönös egyet nem értés miatt teljesített is, 's így e' másodnapi tanácskozás is kényszerített „szólásszabadságnál egyebet ki nem viva

*) Meg kell jegyezni: hogy a' conferentiában az ifjuság nagyobb része részt nem vehetett az on- nani kiutasíttatás következtében.

